

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ
ЭКАЛАГІЧНЫ СТАН — СТАБІЛЬНЫ
2 стар.

НЕЗАБЫЎНАЕ
НА МАГІЛЫ БАЦЬКОЎ —
3 ЧЭЛЯБІНСКА
3 стар.

СПОРТ. НАВІНЫ. ДЫПКУР'ЕР
2-3 стар.

АФІША
НЕПРАДКАЗАЛЬНЫ ТЭАТР Аляксандра ГАРЦУЕВА
4 стар.

АСОБА Ў БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ
СТАРОНКІ БІЯГРАФІІ Ігната ДАМЕЙКІ
7 стар.

ВАНДРОЎКА
"АЗЁРАЎ СІНІХ ЗОРНАЯ КАЛЫСКА"
5 стар.

СЛУХАЙ СВАЁ
КАБ ДА ЧАРКІ ДЫ СКВАРКІ БЫЛА І ПЕСНЯ
8 стар.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА
КАЛЫХАНКІ І ПАЦЕШКІ
ДЛЯ АНТОШКІ І АЛЕЖКІ
8 стар.

ДЛЯ ЦІКАЎНЫХ
ШЧЫПОЎКА, РЫБКА ХОЦЬ І МАЛЕНЬКАЯ, АЛЕ...
8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА **РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суйчыннікаў за межамі Беларусі **Выдаецца з 6 красавіка 1955 года**

18 верасня 2002 года, № 38 (2804) **Цана 145 рублёў** **E-mail: golas_radzimy@tut.by**

хроніка жыцця

ВЫКАНАННЕ БЮДЖЭТУ 2002 ГОДА
За 7 месяцаў 2002 года ў рэспубліканскі бюджэт з улікам дзяржаўных мэтавых фондаў паступіла больш як 2 трыльёны 212 мільярдаў рублёў, што складае 56,8 працэнта ад гадавога плана.

Назіраецца станоўчая тэндэнцыя папаўнення даходнай часткі бюджэту. Яе асноўнымі крыніцамі сталі падатак на дабаўленую вартасць, акцызы, даходы ад знешнеэканамічнай дзейнасці. Пры гэтым агульная падатковая нагрузка ў адносінах да валавога ўнутранага прадукту працягвае зніжацца.

Такія даныя былі прыведзены на пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў, дзе абмяркоўваўся ход выканання Закона аб бюджэце на 2002 год і план мерапрыемстваў па яго рэалізацыі.

ВІНШУЕМ ЯНУ!
На прэстыжным Міжнародным конкурсе маладых выканаўцаў эстрадных песняў, які праходзіў у польскім горадзе Плоцку, вышэйшую ўзнагароду "Белую мальву" заваявала юная Яна Ліпніцкая.

Шаснаццацігадовая спявачка — самая маладая салістка Дзяржаўнага канцэртнага аркестра (г.Мінск). На фестывалі яна зачаравала слухачоў і журы песняй "Маленькі блюз". Аўтар слоў і музыкі Вольга Раковіч таксама стала дэбютанткай конкурсу.

ПАЛЕССЕ ПАД АХОВАЙ ЮНЕСКА
Уключыць Палессе ў міжнародную экалагічную сетку плануецца ў бліжэйшы час сумесна з ЮНЕСКА.

3 гэтай мэтай да 1 кастрычніка гэтага года вучоныя Нацыянальнай акадэміі навук і спецыялісты Мінпрыроды павінны вызначыць тэрыторыі, якім найбольш патрэбна ахова, падрыхтаваць праект стварэння экалагічных ніш у выглядзе замяльных і водных рэсурсаў. Захаваць лясы і балоты Палесся, аднавіць біялагічную разнастайнасць іх жывёльнага і расліннага свету, лічыць акадэмік НАН Іван Ліштван, — адна з важнейшых задач экалагічнай бяспекі краіны.

Як паведамілі ў Віцебскім абласным упраўленні МНС, 600-кілаграмовы фугас знаходзіўся на дне возера Сердава паблізу пасёлка Ветрына. Дзеці скакалі з яго, ныраючы ў ваду, пакуль адзін з мясцовых жыхароў, былы ваеннаслужачы, не разглядзеў, што за прадмет знаходзіцца на дне возера. Піратэхнічным групам воінскіх часцей з-пад Полацка і Мінска спатрэбілася чатыры дні, каб з усімі засцярогамі дастаць авіябомбу, галаўная частка якой была апушчана амаль на паўтара метра пад ваду.

Давялося эвакуіраваць размешчаны недалёка дзіцячы сад, а жыхарам навакольных дамоў прапанаваць адчыніць вокны і пакінуць на некаторы час сваё жыллё. Небяспечны прадмет вывезлі за 15 кіламетраў ад Ветрына і, папярэдне закапаўшы ў зямлю, узарвалі.

ФЕСТИВАЛЬ «БЕЛАЯ ВЕЖА»
У сёмым Міжнародным тэатральным фестывалі «Белая Вежа», які з 13 па 18 верасня пройдзе ў Брэсце, прымуць удзел тэатральныя калектывы з 13 краін.

Разам з палякамі, туркамі, немцамі, венграмі і прадстаўнікамі іншых дзяржаў сваё сцэнічнае майстэрства ўпершыню пакажуць артысты з Малдовы, Англіі, Бельгіі і Чэхіі. А ўсяго брэстаўчане ў фестывальныя дні змогуць убачыць 12 драматычных і столькі ж лялечных спектакляў. Сярод іх такія неадназначныя, як «Эдзіт Піяф» Рыжскага драматычнага тэатра рускай драмы, «Маёй душы незмаўкаючыя струны» Дзяржаўнага маладзёжнага тэатра Літвы, «Чатыры ў нуль» дзяржаўнага тэатра нацыі з Масквы і іншыя. Беларускае тэатральнае мастацтва будзе прадстаўлена на гэты раз спектаклямі «Калігула» Нацыянальнага акадэмічнага рускага тэатра імя Максіма Горкага, «Рэвізія» — у пастаноўцы гаспадароў фестывалю і двума лялечнымі спектаклямі, якія прадставяць тэатры лялек з Гомеля і Гродна.

ЗНОЎ УРАЗІЛІ «ЛЯЛЬКІ»
Прыз за лепшую мужчынскую ролю на Міжнародным фестывалі лялечных тэатраў у горадзе Котары ў Чарнагорыі атрымаў актёр Беларускага тэатра «Лялька» Аляксандр Маханькоў, а выканаў ён ролю Трубадура ў спектаклі «Брэменскія музыканты».

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

дажынкi — 2002

да 120-годдзя з дня нараджэння песняроў

ШЛЯХАМІ КОЛАСА

Рэспубліканская свята пазіі «Па шляху Якуба Коласа», прысвечаная 120-годдзю класіка беларускай літаратуры, пройдзе 21 верасня на яго радзіме, у Стаўбцоўскім раёне.

На юбілейныя мерапрыемствы чакаецца прыезд шматлікіх гасцей, у тым ліку з Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы. Ва ўрачыстасцях прымуць таксама ўдзел члены аргкамітэта свята на чале з віцэ-прэм'ерам нашай краіны Уладзімірам Дажынкіным, прадстаўнікі міністэрстваў, ведамстваў, дыпламатычнага корпуса. Памяць пра вялікага песняра беларускай зямлі на Стаўбцоўшчыне ўшаноўваюць не толькі ў дні юбілеяў, падкрэсліла ў інтэрв'ю карэспандэнтку БЕЛТА дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Зінаіда Камароўская. Традыцыйнымі сталі, напрыклад, фестываль юных музыкантаў «Сымон-музыка» і ў яго рамках літаратурныя сустрэчы «Слова пра Коласа», фальклорныя свята «Казкі жыцця» і «Альбуцкая крынічка» для дзяцей. Штогод у родных коласаўскія мясціны з'яўдаюцца ўдзельнікі навуковай канферэнцыі «Каласавіны», якая праводзіцца штогод і прымеркавана да дня нараджэння пісьменніка.

120-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа была праведзена вялікая работа па рэстаўрацыі сядзібы. Тэатралізаванае свята з нагоды юбілею адбудзецца ў адным з жывапісных куткоў недалёка ад Смольні на беразе Нёмана, які захаваў назву Бярвянец. Яна сустракаецца ва ўспамінах пісьменніка, і не выключана, што пад векавыя дубы Якуб Колас наведаўся разам з Янкам Купалам, які прыежджаў сюды ў ліпені 1912 года.

Гасцей свята будуць сустракаць і абноўленыя драўляныя скульптуры, аб'яднаныя ў мастацка-мемарыяльны комплекс пад назвай «Шлях Коласа». Гэта адзіны такі помнік у Беларусі, узведзены стараннямі аддзела культуры Стаўбцоўскага райвыканкама і коласаўскага музея, падкрэсліла яго дырэктар. У яго ўваходзіць больш як 40 прац з зробленых народнымі майстрамі рэспублікі па матывах твораў Коласа.

Сімвалічна, што ў гэтым годзе, які праходзіць пад знакам дзвюх юбілейных дат — 120-годдзя Янкі Купалы і Якуба Коласа, для Стаўбцоўскага раёна свята атрымалася двойным, таму што 145 гадоў таму, у 1857-м, у тутэйшых мясцінах нарадзілася маці Янкі Купалы — Бянігна Луцэвіч.

БелТА.

ПЕРАМОЖЦЫ

«Дажынкi» — усенароднае свята, бо яно заканчвае працу не толькі сялян, але і ўсёй краіны. Такімі словамі Прэзідэнт Беларусі адкрыў у Полацку цырымонію ўзнагароджання пераможцаў рэспубліканскага спаборніцтва па ўборцы ўраджаю-2002.

Збожжаўборачны канвеер працаваў кругласутачна, і сабраны сёлета ўраджай — на 1 мільён 300 тысяч тонн збожжа больш, чым у мінулым годзе, пацвярджае, што ўсё было зроблена правільна, падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Ад імя беларускага народа Прэзідэнт падзякаваў механізатарам, сапраўдным героям. 12 лепшым камбайнерам рэспублікі ўручаны аўтамабілі, каштоўнымі прызамі адзначаны поспехі і іншыя пераможцаў рэспубліканскага спаборніцтва.

НА ЗДЫМКУ: механізатары — пераможцы сёлетага жніва.

Фота Аляксандра ТАЛОЧКІ, БелТА.

ПАДПІСКА

Шаноўныя чытачы «Голасу Радзімы»! Каб наша сувязь не спынілася, раім паклапаціцца аб падпісцы. Нагадваем, што «ГР» уключаны ў падпісныя каталогі Беларусі, Літвы, Украіны, Казахстана, Таджыкістана, Кыргызстана, Малдовы, Расіі.

У іншых краінах лепш аплаціць атрымманне што тыднёвіка чэкам, даслаўшы яго ў рэдакцыю. Кошт гадавога комплекта для краін Еўропы — 50, астатніх — 60 долараў ЗША.

БУДЗЕМ РАЗАМ!

знак якасці

АДЗІНЫ Ё КРАІНЕ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "140-вы рамонтны завод" — адзінае ў Беларусі па капітальным рамонце бронетанкавай тэхнікі і дызельных рухавікоў да яе.

Тут праводзяць капітальны рамонт танкаў, базавых шасі інжынерных машын на базе бронетанкавай тэхнікі, аграгатаў сярэдніх танкаў, чыгуначнай тэхнікі, лесапажарных,

аварыйна-выратавальных і іншых народнагаспадарчых машын.

За 59 гадоў існавання на заводзе створана сучасная вытворчая база, аснашчаная высокаэфектыўным аб-

сталяваннем, што дало магчымасць дабіцца ў першым паўгоддзі бягучага года рэнтабельнасці 23,4 працэнта, а тэмпы росту выпушчанай прадукцыі склалі 116,6 працэнта.

НА ЗДЫМКАХ: танк Т-80Б; цэх рамонт рухавікоў.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БелТА.

зваротная сувязь

ЮБЛЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ АДЗНАЧЫЛІ Ё АРМЕНИ

Ерэванская беларуская суполка падрыхтавала гэта свята разам з Армянскім таварыствам культурных сувязей і супрацоўніцтва з замежнымі краінамі, пры падтрымцы Часовага Паве-ранана ў справах Беларусі ў Рэспубліцы Арменія В.Сысоева. На свята былі запрошаны прадстаўнікі пасольстваў Расіі, Украіны, Польшчы, вышэйшых навучальных устаноў, культурна-нацыянальных арганізацый, прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў, Прэзідэнцкай Адміністрацыі, Міністэрства культуры, Саюза пісьменнікаў, Нацыянальнага сходу Арменіі.

Па дыпламатычных каналах да нас прыйшла з Мінска выстава фотаматэрыялаў з нагоды 120-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы, экспанаты якой былі размешчаны ў фэе таварыства дружбы.

Святкаванне пачалося з адкрыцця выставы. Часовы Паве-раны В.Сысоеў расказаў аб мясцінах, у якіх жыў і тварыў наш вялікі пясняр.

Пасля агляду выставы ўсе былі запрошаны ў залу таварыства дружбы, дзе адбылося ўрачыстае пасяджэнне і канцэрт. З ўступным словам пра Янку Купалу выступіла старшыня суполкі В.Варажан. Потым адбылося інсцэніраванае прадстаўленне аб жыцці і творчасці паэта, якое суправаджалася чытаннем яго вершаў розных гадоў.

спорт

ФРЫСТАЙЛ. На першым у сёлетнім сезоне этапе Кубка свету па фрыстайлу, які прайшоў у аўстралійскім Монт-Буле, беларускі акрабат Аляксей Грышын заняў другое месца, набраўшы 101,70 ачка. Мацнейшым за яго аказаўся толькі канадзец Джэф Бін. На жаль, з-за праблем з візамі не змаглі прыбыць у Аўстралію беларускія акрабаткі Ала Цупер і Асоль Слівец. Першая павінна была аказацца ў прызёрах.

ХАКЕЙ. Хакейнае зборнае клубу Беларусі згуляла ў гасцях два таварыскія матчы з французскім "Брэстам". І абодва разы перамагла.

ФІГУРНАЕ КАТАННЕ. Беларус Сяргей Давыдаў выйграў турнір "Nebehom Trochu" па фігурным катанні, які прайшоў у нямецкім Оберсдорфе. Турнір адкрывае сезон у гэтым відзе спорту. У мінулым сезоне Сяргей таксама быў тут лепшым.

ВЯЛІКІ ТЭНІС. На апошнім з чатырох турніраў "Вялікага шлема" — адкрытым чэмпіянаце ЗША — Максім Мірны разам з Індусам Махешам Бхураці стаў пераможцам у парным разрадзе. У адзіночным разрадзе наш суайчыннік дайшоў да чэарцьфіналу, дзе ў напружанай барацьбе саступіў Андрэ Агасі. Так трымаць!

Падрыхтаваў Канстанцін СЕЛЬСКИ.

запрашэнне

ЛЕБЯДЗІНАЯ ГАВАНЬ

Дзіўнай прыгажосці і чысціні возера Кромань, акружанае некранутымі запаведнымі лясамі, знаходзіцца непадалёку ад вёскі Налібок Стаўбцоўскага раёна на самай мяжы з Гродзенскай вобласцю. Тут шмат рыбы і птушак, яго даўно аблюбавалі аматары рыбнай лоўлі і прыроды.

НА ЗДЫМКУ: вялікі вывадак

лебедзяў адчувае сябе тут пагаспадарску, зусім не баіцца людзей. Шэрыя нязграбныя малодыя птушкі змяняюць сваё апярэнне і становяцца такімі ж грацыёзнымі і беласнежнымі, як іх бацькі. Усе трымаюцца дружнай сямейкай.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

ад першай асобы

ЭКАЛАГІЧНЫ СТАН — СТАБІЛЬНЫ

"Экалагічны стан у краіне характарызуецца ўстойлівай станоўчай стабільнасцю". Пра гэта заявіў міністр прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Лявонцый Харужык, які днямі сустраўся з айчыннымі і замежнымі журналістамі.

Дарэчы, прагрэс, дасягнуты Беларуссю ў галіне аховы навакольнага асяроддзя, адзначаецца і многімі міжнароднымі спецыялістамі. Напрыклад, у дакладзе Сусветнага банка "Выбарачны аналіз сістэмы кіравання прыродакарыстаннем і аховай навакольнага асяроддзя ў Рэспубліцы Беларусь" высока ацэньваюцца распачатыя ўрадам меры ў гэтай сферы.

На нацыянальным узроўні ў краіне распрацавана стратэгія ўстойлівага развіцця, якая пастаянна аднаўляецца. Падрыхтавана стратэгія дзяржаўнай палітыкі ў галіне аховы навакольнага асяроддзя да 2015 года, што вызначае асноўныя напрамкі дзейнасці па забеспячэнні рацыянальнага выкарыстання прыродных рэсурсаў і далейшага аздараўлення навакольнага асяроддзя. Трэба адзначыць, што ў адпаведнасці з дзяржаўнай праграмай сацыяльна-эканамічнага развіцця да 2005 года на кожны 1 працэнт прыросту ВУП колькасць забруджвання павінна складаць не больш як 0,2 працэнта. Але на практыцы беларускія экалагі дабіваюцца яшчэ лепшых паказчыкаў. За апошнія гады забруджванне рэчывамі, што выкідаюцца ў атмасферу, скарацілася ў 4 разы, а аб'ём сцэкавых вод знізіўся на 800 мільёнаў кубічных метраў. І гэта яшчэ раз пацвярджае правільнасць выказанага экспертамі Сусветнага банка меркавання, што беларускія Міністэрства прыроды і аказа-лася, на здзіўленне, прагрэсіўным і з'яўляецца добрым выключэннем на фоне іншых дзяржаў-суседзяў.

А па словах самога міністра, эфектыўнасць праведзенай работы ў многім тлумачыцца добрай заканадаўчай базай. У краіне зараз дзейнічае больш за 1 000 нарматыўных прававых актаў па рацыянальным выкарыстанні прыродных рэсурсаў і ахове навакольнага асяроддзя, штогод уводзяцца новыя законы. А зусім нядаўна была зацверджана новая рэдакцыя закона "Аб ахове навакольнага асяроддзя", дзе ўлічаны ўсе сучасныя еўрапейскія тэндэнцыі ў гэтай сферы. Па ініцыятыве Мінпрыроды ў Беларусі распрацаваны праграмы па маркіроўцы экалагічнай бяспекі прадукцыі і ўкараненні сістэм кіравання навакольным асяроддзем на прадпрыемствах з атрыманнем сертыфікату Міжнароднай арганізацыі па стандартызацыі. На думку Лявонцый Харужыка, гэта будзе са-дзейнічаць больш лёгкаму пранікненню суб'ектаў гаспадарання на заходнія рынкі. І такія прадпрыемствы ў Беларусі ўжо з'явіліся. Першымі экалагічнымі сертыфікатамі атрымалі Мінскі завод халадзільнікаў, Беларуськаліій і Мінскі падшліпніковы завод. У верасні да іх павінны далучыцца брэсцкі камбінат "Дываны", Беларускі металургічны завод і мінскі "Крышталь".

Яшчэ адзін з важных накірункаў экалагічнай палітыкі дзяржавы — захаванне біясферы і асяроддзя знаходжання чалавека ў такім стане, каб яны забеспечвалі аднаўленне прыродных сістэм і рэсурсаў. Урад укладвае немалыя грошы ў развіццё лясных гаспадарак, навадзенне парадку на зямлі, у тэрыторыі, што асоба ахоўваюцца, плошча якіх павялічылася з 1991 па 1999 год на

32 працэнта. Чакаецца, што ў 2005 годзе яна будзе складаць 8,5 працэнта агульнай плошчы ўсёй краіны. Дарэчы, як адзначана ў дакладзе Сусветнага банка, "Рэспубліка Беларусь з'яўляецца вельмі прывабнай для экалагічнага турызму". Як лічыць міністр, падставы ёсць. Але каб экатурызм інтэнсіўна развіваўся, трэба карэкціраваць падыходы да стварэння нацыянальных паркаў, якія больш за ўсё падыходзяць для гэтай мэты. Раней, напрыклад, пры стварэнні нацыянальных паркаў перавага аддавалася наяўнасці ў гэтай зоне так званых "чырванакніжнікаў", а на добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі ніхто ўвагі не звяртаў. Цяпер будзе інакш: да прыняцця турыстаў будуць падрыхтаваны і прылеглыя зоны, дзе павінны размясціцца кемпінгі, уся неабходная для адпачынку інфраструктура. Менавіта па такой схеме будуць развівацца два новыя нацыянальныя паркі, якія плануецца стварыць да 2005 года. Найбольш прывабным для турыстаў, на думку Лявонцый Харужыка, можа стаць "Белая Русь", што хутка з'явіцца на водападзеле Еўропы, дзе амаль побач знаходзіцца выток рэк, якія потым нясуць свае воды ў розных накірунках і ўпадаюць у Балтыйскае і Чорнае моры. На месцы будучага парку ёсць агаленне зямной кары на глыбіні 15 метраў. Тут калісьці ўпаў метэарыт, побач знаходзіцца сусветна вядомы мемарыяльны комплекс "Хатынь". Таму перш-наперш трэба стварыць добрыя ўмовы для турыстаў і не пашкадаваць грошай, якія потым вярнуцца ў дзяржаўную казну. Міністэрства прыроды ўжо звярнулася з такой прапановай у Савет Міністраў і атрымала там падтрымку гэтай ідэі.

У той жа час беларускія эка-лагаў турбуюць праблемы, якія пакуль немагчыма вырашыць і на міжнародным узроўні, бо яны характэрныя для многіх іншых краін. Напрыклад, утварэнне вытворчых адходаў. А іх штогод з'яўляецца 24 мільёны тон, прычым 21 мільён дае Салігорскі калійны камбінат. Таму па наяўнасці адходаў Беларусі займае трэцяе месца ў Еўропе. Многія краіны — Расія, Канада, Францыя, Германія — вырашаюць гэту праблему, скідаючы адходы ў мора. У сухапутнай Беларусі такой магчымасці няма, і таму адзінае выйсце — пастаянна павялічваць працэнт перапрацоўкі адходаў. Патрабуюць больш пільнай увагі дзяржавы і пытанні звязаныя з аховай жывёльнага і расліннага свету. Сёння, напрыклад, на аднаго інспектара рыба-аховы прыходзіцца 64 тысячы гектараў палёўнічых угоддзяў. 1 000 квадратных кіламетраў воднай глады і 500 кіламетраў рэк. Зразумела, пракантраляваць такую тэрыторыю складана. Як лічыць міністр, гэта праблема патрабуе асобай увагі грамадскасці і ўлады. Магчыма, ёсць сэнс даручыць ахову вадаёмаў арандатарам, даць права грамадскім інспектарам або дружынікам прадухіляць права-парушэнні, пашырыць функцыі дзяржаўных інспектараў, выпрацаваць новы механізм правядзення дазнання і г.д.

Свае прапановы Мінпрыроды ўжо накіравала ў Савет Міністраў

Ларыса ЛАЗАР

незабыўнае

ПАМЯЦЬ СЭРЦА І КВЕТКІ ДА ПОМНІКАЎ — БАЦЬКАМ-ГЕРОЯМ

Днямі нашу краіну наведала дэлегацыя Чэлябінскай рэгіянальнай грамадскай арганізацыі "Памяць сэрца". У яе склад увайшлі дзеці абаронцаў Радзімы, якія загінулі ў гады вайны і пахаваны на тэрыторыі Беларусі.

Калі ў іх мамы прынеслі жудасныя пахавальныя, Аляксандру Новікаву было восем гадоў, а Кацярыне Лук'янавай і Валянціне Шахматавай яшчэ менш — па пяць. Цяпер гэтыя сталыя людзі пенсійнага ўзросту, якія нарэшце здзейснілі тое, пра што марылі апошнія дзесяцігоддзі, — наведваць магілы сваіх бацькоў, памяць аб якіх яны пранеслі праз усё жыццё: ад горкага сцюжына да цяперашніх дзён. Для большасці грамадзян постсавецкай прасторы такія падзеі, на жаль, застаюцца недасягальнымі, бо мізэрныя пенсіі і заробкі не спрыяюць падарожжам. А вось уральцам пашанцавала: іх дзейнасць карыстаецца падтрымкай з боку мясцовага ўлады — мэра Чэлябінска Вячаслава Тарасова і губернатора Чэлябінскай вобласці Пятра Суміна. Тут дзейнічае абласная праграма падтрымкі дзяцей вайны, выдзяляюцца неабходныя сродкі для наведвання магіл бацькоў, якія загінулі на тэрыторыі Расіі, Украіны, Беларусі.

Грамадская арганізацыя "Памяць сэрца" была створана ў Чэлябінску напярэдадні 50-годдзя перамогі. "Доўгія гады мы

сам-насам аплакавалі сваіх бацькоў, — гаворыць старшыня арганізацыі Валянціна Новікава. — І гэтага нельга забываць. Таму мы аб'ядналіся, каб быць разам, дапамагаць адзін аднаму, захоўваць у грамадстве памяць аб загінуўшых абаронцах Радзімы". Актывісты арганізацыі надрукавалі кнігу ўспамінаў дзяцей вайны, выдаюць сваю газету, стварылі агітбрыгаду, праводзяць вялікую патрыятычную работу сярод моладзі. Дарэчы, з гэтай уральскай зямлі на франты Вялікай Айчыннай былі прызваны 400 тысяч чалавек. 250 тысяч не вярнуліся дамоў, пакінуўшы ўдовамі сваіх жонак і сіротамі дзяцей. Ці можна пра гэта забыць?..

Таму зразумела, з якім пачуццём ехалі ў далёкую Беларусь сыны і дачкі тых, хто загінуў тут. Перад тым, як раз'ехацца па месцах захавання сваіх бацькоў, яны наведвалі мемарыяльны комплекс "Хатынь", Музей Вялікай Айчыннай вайны, сустрэліся з прадстаўнікамі грамадскіх арганізацый і ўлады.

Як гавораць удзельнікі дэлегацыі, з першых жа хвілін знаходжання ў нашай краіне яны адчулі шчырасць і добразычлівасць беларусаў.

"Я першы раз у Мінску, — гаворыць Нурыя Карымава. — І ўсіх нас вельмі ўразаў ветлівасць людзей, чысціня ў горадзе, добраўпарадкаваныя дарогі. Калі мы ішлі па залах Музея Вялікай Айчыннай вайны, камяк падступаў да горла... Незабыўныя ўражанні засталіся і ад наведвання Хатыні. Вялікае дзякуй вам, што не забываеце расіян, якія пахаваны ў беларускай зямлі, даглядаеце іх магілы. Мой бацька пахаваны ў вёсцы Малінаўка Лоеўскага раёна, і над яго магілай шэфтуюць мясцовыя школьнікі".

"Мы вельмі ўражаны ўсім убачаным, — гаворыць Валянціна Новікава. — У кожнага з нас было шмат цяжкасцей у жыцці, але мы жылі ў тыле, дзе не было вайны. Наведаўшы Беларусь, мы зразумелі, якое вялікае гора перанёс беларускі народ, у час вайны яму выпалі такія страшэнныя выпрабаванні".

Члены дэлегацыі сустрэліся ў Мінску з кіраўніцтвам Прадстаўніцтва Парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі. Як паведаміла дэпутат Наталля Машэрава, у час гэтай гутаркі ўзнікла сумесная ідэя аб стварэнні міжнароднай арганізацыі "Памяць сэрца" на базе Саюзнай грамадскай палаты, якая дзейнічае пры Парламенцкім сходзе Саюза Беларусі і Расіі.

Ларыса ЛАЗАР.

дыякур'ер

СУСТРЭЧА МІХАІЛА ХВАСТОВА З ВАЛЕРЫЕМ ЛАШЧЫНІНЫМ

УМЗС Беларусі адбылася сустрэча міністра замежных спраў Беларусі Міхаіла Хвастова з статс-сакратаром, першым намеснікам міністра замежных спраў Расійскай Федэрацыі Валерыем Лашчыніным.

У ходзе сустрэчы прайшоў абмен думкамі па шырокім колае пытанняў, якія ўяўляюць узаемную цікавасць. Абмеркаваныя праблемы саюзнага будаўніцтва, узаемадзейння знешнепалітычных ведамстваў дзвюх краін у агульнаеўрапейскіх структурах, у прыватнасці АБСЕ, і развіцця адносін з Саветам Еўропы.

Адбыўся абмен думкамі па пытаннях парадку дня 57-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, аб узаемадзейні дэлегацый дзвюх краін у ходзе сесіі Генасамблеі.

У час абмеркавання пытанняў развіцця адносін у рамках Саюзнай дзяржавы кіраўнік знешнепалітычнага ведамства Беларусі пацвердзіў, што тэкст паслання Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі У.Пуціна Прэзідэнту Беларусі вылучаецца ў МЗС Беларусі. Было падкрэслена, што прапановы будучы базіравацца на дзеючым Дагаворы аб стварэнні Саюзнай дзяржавы.

АЗДАРАЎЛЕННЕ ДЗЯЦЕЙ У АЎСТРЫІ

Аўстрыйскія дабрачынныя арганізацыі завяршылі сезон аздараўлення беларускіх дзяцей, якія пацярпелі ад наступстваў катастрафы на Чарнобыльскай АЭС. У 2002 годзе больш за 1 000 дзяцей з Беларусі напярэдадні сваё здароўе і пазнаёмліліся з выдатнымі мясцінамі Аўстрыі.

Адным з найбуйнейшых праектаў з'яўляецца прыватная ініцыятыва "Дапамога дзецям з Беларусі" (г.Крэмса, зямля Ніжня Аўстрыя), якой кіруе Марыя Хетцар. Па ліні толькі гэтай ініцыятывы ў Аўстрыі аздараўляліся 250 беларускіх дзяцей.

У арганізаванай Марыяй Хетцар паездцы на цеплаходзе па Дунаі прымалі ўдзел прадстаўнікі зямельнага і мясцовага ўрада, спонсары, аўстрыйскія сем'і, супрацоўнікі пасольства Беларусі, журналісты.

ДЗЕНЬ ВЕДАЎ У БЕЛАРУСКАЙ ШКОЛЕ ВІЛЬНЮСА

У пачатку навучальнага года ў беларускай сярэдняй школе імя Ф.Скарыны Вільнюса адбыліся святочныя мерапрыемствы з нагоды пачатку новага навучальнага года і міжнароднага Дня ведаў.

Да гэтай падзеі Аб'яднанне беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы сумесна з Пасольствам Беларусі ў Літве прыурочыла ўрачыстую цырымонію адкрыцця беларускага літаратурна-мастацкага музея ў памяшканні школы, першая экспазіцыя якой прысвечана вільнюскаму прыватнаму ўрачы-творчасці класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа.

У мерапрыемствах прыняў удзел і выступіў перад прысутнымі пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Гаркун. Школе былі перададзены падручнікі, мастацкая літаратура

на беларускай мове і падарункі для першакласнікаў.

118-Я СЕСІЯ САВЕТА ЛАД

У рамках супрацоўніцтва Беларусі з Лігай Арабскіх Дзяржаў (ЛАД) Часовы Павераны ў справах Рэспублікі Беларусь у Арабскай Рэспубліцы Егіпет Алена Грыцэнка па запрашэнні Генеральнага сакратара ЛАД Амра Мусы прыняла ўдзел у цырымоніі адкрыцця чарговай 118-й сесіі Савета Міністраў замежных спраў краін — членаў ЛАД, якая праходзіла ў штаб-кватэры арганізацыі ў Каіры пад старшынствам Лівана.

У парадак дня сёлетняй чарговай сесіі ўвайшло 53 пытання, якія ахопліваюць асноўныя праблемы развіцця арабскага свету, сярод іх прыярытэтная ўвага надаецца падзеям на палесцінскіх тэрыторыях, сітуацыі ў Судане, Самалі, на Камерскіх астравах, вакол справы Лакербі, пытанні далейшага ўдасканалення дзейнасці ЛАД.

У ходзе наведвання ЛАД адбыліся кароткія размовы Часовага Паверанага ў справах Рэспублікі Беларусь у АРЕ А.Грыцэнка з Генеральным сакратаром ЛАД А.Мусой, шэрагам паслоў арабскіх краін, у ходзе якіх адбыўся абмен думкамі па асноўных рэгіянальных праблемах, а таксама па пытаннях далейшага супрацоўніцтва Беларусі і ЛАД.

АДНОЎЛЕНА РАБОТА ФОРУМУ АБСЕ

У Вене пасля летняга перапынку адкрылася чарговая сесія Форуму па супрацоўніцтве ў сферы бяспекі АБСЕ (ФСБ) пад старшынствам Югаславіі.

У ходзе першага пленарнага пасяджэння дэлегацыі дзяржаў-удзельніц, уключаючы пастаянную дэлегацыю Рэспублікі Беларусь у АБСЕ, абмяркоўвалі асноўныя мэты і задачы ФСБ на восеньскай сесіі. У іх ліку падрыхтоўка да Нарады міністраў замежных спраў дзяржаў — удзельніц АБСЕ ў снежні 2002 года ў Порта (Партугалія) і правядзенне III Канферэнцыі па наступных кроках выканання Кодэкса паводзін АБСЕ, якія датычаць ваенна-палітычных аспектаў бяспекі, 23-24 верасня 2002 года ў Вене (Аўстрыя).

УРУЧЕНА ПРЭМІЯ ПАСЛУ БЕЛАРУСІ Ў ІТАЛІІ НАТАЛІ ДРОЗД

У адным з самых старажытных і гістарычна значных гарадоў Італіі — Беневента — адбылася штогадовая цырымонія ўручэння прэмій за заслугі ў розных сферах культуры, палітычнай і грамадскай дзейнасці.

На цырымоніі ўручэння прэмій прысутнічалі вядомыя палітыкі Італіі, прадстаўнікі адміністрацыі прэзідэнта, МЗС Італіі і іншых органаў дзяржаўнага кіравання, прадпрыемствы, грамадскія дзеячы, жыхары горада Беневента.

Па рашэнні арганізатараў мерапрыемства — адміністрацыі вобласці Кампанія, правінцыі Беневента і шэрага грамадскіх арганізацый — былі вызначаны 12 кандыдатаў на ўручэнне прэмій.

У намінацыі за развіццё двухбаковых адносін з Італіяй прэмія была ўручана паслу Беларусі Наталлі Дрозд.

Прэс-служба МЗС.

поспех

ПРАЕКТ

АЛЕНА ПРАХІНАЙ
Бронзавы медаль на Міжнароднай алімпіядзе па экалогіі ў Стамбуле заваявала вучаніца 9 класа віцебскай гімназіі № 2 Алена Прахіна.

Гэтай узнагароды яна ўдастоена за праект "Супольнасць жужалюў берагавых — біяцэнозаў ракі Віцьба ў мяжы горада Віцебска". Дапамагаў ёй у гэтай рабоце брат Віктар.

НА ЗДЫМКУ: Алена ПРАХІНА з братам Віктарам.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

сітуацыя

У Гомельскай вобласці пайшлі на рызыкоўны эксперымент. У саўгас "Млынок" Ельскага раёна прыбылі грамадзяне з мясцовай пазбайлення волі з усёй Беларусі. Цяпер іх чвэрць ад працаўнікоў гаспадаркі. У большасці па некалькі судзімасцей. У вёсцы яны вырошчваюць хлеб, рамантуюць тэхніку, будуюць свінарнік і даглядаюць кароў...

Васіль Вараненка цяпер лічыцца лепшым токарам у раёне, а ў недалёкім мінулым — спецыяліст па падпольным вырабе зброі. У час жыва Васіль заставаўся ў майстэрні амаль круглыя суткі, каб тэхніка працавала без збоёў.

— Як казаў Джэк Лондан, лепш быць дванаццатым у запражцы на полі, чым першым на зоне, — цытуе любімага пісьменніка Вараненка.

А Мікалай Мельнікаў цяпер сапраўдны вясковы жыхар, у яго з'явілася свая сям'я. Трапіў у саўгас пасля трох судзімасцей і праз паўмесяца, калі не будзе парашэнняў, выйдзе на волю па амністыі.

Як лічыць дырэктар саўгаса

ШАНС

"Млынок" Аляксандр Максіменка, такі эксперымент дазваляе нядаўнім зняволеным не адрывацца ад звычайнага жыцця, зарабляць грошы на сваё ўтрыманне і дапамагаць гаспадарцы:

— На вёсцы цяпер цяжка знайсці токара, зваршчыка такога ўзроўню, як працуюць у мяне. Былі праблемы і з даяркамі. Вось і гэту дзірку я залатаў.

З прыходам на ферму зняволеных амаль у два разы ўзраслі надой. Гаспадарка замацавалася ў ліку цвёрдых сярэднякоў.

Сяргей Данілаў, якому яшчэ няма і трыццаці, быў асуджаны на пяць гадоў за разбой. Цяпер ён лепшы скотнік саўгаса, восенню ў яго амністыя і выселле. Ён вырашыў застацца ў вёсцы назаўсёды...

Усім добра вядома вынаходлівасць асуджаных. Ведаючы пра такія здольнасці, дырэктар саўгаса знайшоў ім прымяненне. Удасканаленыя катлы дазволілі зберагчы дарагую селярку ў час жыва. Спецыяльная камісія рэкамендавала ўкараніць такую рацыяналізацыю і ў іншых гаспадарках.

Пабудаваны па энергазберагаючай тэхналогіі свінарнік абслугоўвае ўсяго адзін чалавек. Цяпер для паляпшэння пароды саўгас прыкупіў амерыканскіх свіней.

Некалькі разоў на тыдзень у гаспадарку прыязджае начальнік папраўчай установы адкрытага тыпу пры Ельскім РАУС Аляксандр Алісейка, ён філасофскі ставіцца да сваіх падапечных:

— У жыцці ўсякае бывае: ад астрогу няма перасцярогу. Сюды людзі прыходзяць на выпраўленне. Тут ідзе іх адаптацыя, і за апошнія два гады не было ніводнага выпадку рэцыдыву.

На вуліцах вёскі асуджаных не адрозніш ад звычайных жыхароў. Аднак з іх з'яўленнем рэзка павялічылася канкурэнцыя ў гаспадарцы, і мясцовым таксама прыходзіцца брацца за працу з поўнай аддачай. І усё ж такі, нягледзячы на поспехі ў рабоце, зняволеныя кантралююцца вельмі строга. За тры правіннасці яны могуць зноў трапіць на зону. Аднак, калі парушэнняў няма паўгода, ім скарачаюць тэрмін і яны вяртаюцца да звычайнага жыцця.

...У саўгас "Млынок" былія зняволеныя прыязджаюць і пасля выхаду на волю. Проста ў госці.

Вітаўт ДАШУК.

афіша

НЕПРАДКАЗАЛЬНЫ ТЭАТР АЛЯКСАНДРА ГАРЦУЕВА

Аляксандр Гарцуеў прыйшоў у рэжысуру параўнальна нядаўна. Першы яго спектакль "Чорны квадрат" па п'есе М.Клімковіча і М.Адамчыка быў пастаўлены ў 1995 годзе на сцэне Тэатра беларускай драматургіі, затым былі "Крывая Мэры" Д.Бойкі на малой сцэне тэатра імя Я.Купалы, "Знайсіці Элізабэт", абазначаны як экзэрсіс у духу С.Кавалёва, "Брат мой, Сіман..." А.Казанцава, "Кім" А.Дударова (тэатр імя Я.Купалы)... Можна сказаць, што з самага пачатку рэжысёрскі лёс А.Гарцуева складаўся на рэдкасць удаля. Кожны з яго спектакляў быў адразу ж прыкметаны і гледачамі, і крытыкай. Многія работы высока адзначаны і па-за межамі Беларусі, куды запрашаліся яго спектаклі: у Венгрыі, Польшчы, краінах Балты, Расіі, Украіне... Асабліва пашчасціла ў гэтым сэнсе "Крывавай Мэры". Спектаклю прысуджаны дыпломы і ўзнагароды шматлікіх міжнародных фестываляў.

Аляксандр Гарцуеў звярнуў увагу на невядомую абсурдную п'есу і не пабаяўся смелага эксперымента на акадэмічнай сцэне. Галоўным для яго быў новы погляд на рэчаіснасць, чалавека і жыццё, магчымасць паказаць глядачу іншую, нетрадыцыйную тэатральную мову, без якой нельга ўявіць развіццё сучаснага тэатра. Надзвычай важнай была для А.Гарцуева і работа з акцёрамі Зояй Белавосцік і Мікалаем Кірычэнкам, выканаўцамі галоўных ролей, якія вельмі ярка прадэманстравалі зусім новае, нечаканае грані свайго таленту. Гарцуеў не выпадкова выступае ў "Крывавай Мэры" і ў якасці сцэнографа, вызвалючы сцэну ад непатрэбных рэчаў і дэталей. Ігравае пляцоўка ўяўляе сабой чорны кабінет, дзе можна заўважыць толькі вялянчэль і пішучую машынку. Рэжысёр прадастаўляе ўсю сцэнічную прастору выканаўцам. Словы падкрэслівае музыка, пластыка — рухі, жэсты, позы. Спектакль купалаўскага тэатра нагадвае нам вядомае, але чамусьці ў мітусні несправядліва забывае: Ён і Яна — гэта цэлы Сусвет, цэлае бясконцае жыццё, напоўненае дабрыйнёй і злом, каханнем і нянавісцю, цеглынёй і холадам.

Услед за экспрэсіўна-эмацыянальнай "Крывавай Мэры" з'яўляецца рамантычна-захапляльная п'еса "Трыстан і Ізольда". Вядомая гісторыя кахання рыцара і прыгажуні разгортваецца ў спектаклі ў імклівым, дынамічным тэмпырытме. Хаця нельга сцвярджаць, што першыя паказы "Трыстана..." былі бездакорнымі. Эфектныя танцы (балетмайстар Л.Фадзеева) не знітоўваліся ў адно цэлае з драматычным дзеяннем і здаваліся асобнымі ў агульнай плыні нумарамі. Да ўсяго гэтага, у спектаклі адсутнічала тое, дзеля чаго і стваралася ўзніслая п'еса С.Кавалёва — каханне. Маладыя выканаўцы добрасумленна дэкламавалі тэкст, але пры гэтым не ўмелі "іграць" у пачуцці. Магчыма, А.Гарцуеў прадбачыў гэта, але ён ніколі не баяўся і не баіцца працаваць з моладдзю. Для многіх маладых акцёраў, занятых у прэм'еры "Трыстана...", — В.Фадзеевай, А.Гладкага, А.Малчанова, С.Кажамякінай, М.Прылуцкага — 80-ты купалаўскі сезон, калі нарадзіўся спектакль, быў першым.

Рэжысуры Аляксандра Гарцуева ўласцівае імкненне да эксперымента і абавязкова да ўдасканальвання сцэнічнай мовы, якая нязменна звязана з пошукам новых форм і новага акцёрскага існавання на сцэне.

З самых першых крокаў нельга было не заўважыць смелы рэжы-

сёрскі почырк, неардынарнасць мыслення, валоданне прасторай, якая ўвесь час змянялася на вачах гледача, застаючыся загадкавай і непрадказальнай.

П'есу А.Дударова "Кім", дзіўнаватую некаторымі сваімі адкрыццямі, якая нагадвае пародыю на кранальныя тэлесерыялы, А.Гарцуеў ператварае ў відовішча інтрыгуючае, зусім не банальнае, вызначаючы жанр спектакля як "крмінальная" меладрама.

Два нядаўнія спектаклі — "Брат мой, Сіман..." па п'есе А.Казанцава, "Браты і Ліза" і "Саламея" С.Кавалёва прыцягнулі ўвагу гледача не толькі цікавай сучаснай тэматыкай і неардынарнай, амаль невядомай і не разгаданай да нашых дзён асобай Саламеі Русецкай, а перш за ўсё сваімі мастацкімі якасцямі і абагульненнямі.

"Брат мой, Сіман..." вылучаецца сярод многіх пастановак новай рэжысуры мінулых гадоў сталасцю погляду на рэчаіснасць і прафесійнасцю тэатральнага выказвання. У даным выпадку гэта датычыць усіх кампанентаў, з якіх знітоўваецца спектакль, але якія, безумоўна, як сведчыць тэатральная практыка, немагчымыя без цвёрдай рукі пастаноўшчыка.

А.Гарцуеў засяроджвае ўвагу перш за ўсё на філасофскай, а не на бытавой плыні спектакля. Першапачаткова ў назве драматурга "Браты і сёстры" закладзены біблейскі закон існавання на зямлі: усе мы не чужыя адзін аднаму. Гэтым абумоўлены нашы ўзаемаадносінны і сэнс усіх учынкаў да самага апошняга дня, дараванага не проста так, а дзеля высокай місіі, ускладзенай на чалавека і чалавецтва. Нават калі чыёсьці жыццё замыкаецца ва ўласным сусвеце: творчасці, каханні, клопаце пра блізкіх — у ім шмат неразгаданага, напоўненага непаўторнымі фарбамі быцця...

Героі купалаўскага спектакля — людзі звычайныя, сучасныя: мастак Пётр, яго брат Сіман і дзяўчына Ліза, якая выпадкова трапляе ў госці да братаў.

А.Гарцуеў, сам прафесійны акцёр, ні ў адным са сваіх спектакляў не ператварае выканаўцаў у бяздумных манекенаў. Нягледзячы на пругкую, іншы раз, нават жорсткую рэжысуру яго пастановак, акцёр усё ж застаецца для яго галоўнай каштоўнасцю. Гэта датычыць і спектакля "Брат мой, Сіман..." Нельга не адзначыць як сапраўдную творчую ўдачу ролю Сімана ў выкананні М.Малчанова, які віртуозна, па-майстэрску прадстаўляе гледачу пераўвасабленні, што адбываецца з Сіманам. Ёсць у гэтых зменах нешта хвара-

вітае, зусім неподобнае на танні тэатр і, магчыма, вартае жалю. Пры гэтым акцёр не іграе хваробу, а ўяўляе пэўны стан свайго персанажа, змяняецца знешне і ўнутрана да непазнавальнасці.

Арганічна ўваходзіць у ролю Лізы актрыса Г.Хітрык. Яна надзяляе сваю гераіню сталасцю і розумам, мяккасцю і абаяльнасцю.

"Саламея" С.Кавалёва ў пастаноўцы А.Гарцуева з сучаснасці пераносіць нас на некалькі стагоддзяў назад, звяртаецца да жыцця цудоўнай жанчыны Саламеі Русецкай, якая нарадзілася на беларускай зямлі, на Навагрудчыне, і вядомая не толькі сваімі лекарскімі здольнасцямі, але і надзвычай цікавым лёсам, не абдзеленым каханнем, поўным як падарожжамі, прыгодамі, так і горыччу, расчараваннямі, пакутамі, тугой па радзіме.

Невялікая прастора малой сцэны поўнасцю вызвалена ад прадметаў інтэр'ера (мастак Д.Волкава). І толькі лёгкія, розных памераў усходнія вазы, падвешаныя да столі, адначасова ўпрыгожваюць і акрэсліваюць месца дзеяння, ператвараючыся ў містычныя ліхтарыкі, якія з'яўляюцца сведкамі мінулых дзён Саламеі, што па волі лёсу трапіла з Беларусі на Усход, у Турцыю.

Сцэнічнае дзеянне пабудавана А.Гарцуевым вельмі стройна і дакладна: ніякіх лішніх мізансцэн, непатрэбных маналогаў і недарэчных сустрэч. Спектакль задуманы пастаноўшчыкам як "летаніс кахання". Перад гледачом разгортваюцца карціны жыцця галоўнай гераіні, змяняюць адна адну гісторыі кахання, якое не магло прайсці бясплудна, не пакінуць адбітка ў душы, тым больш, калі было нешчаслівым...

Саламею ў спектаклі іграе Зоя Белавосцік, іграе з уласцівым ёй высокім прафесійным майстэрствам, зачароўвае сваёй жаночай абаяльнасцю. Актрыса ператварае задуманае пастаноўшчыкам відовішча ва ўласны монаспектакль, дэманструе цудоўныя вакальныя даныя, цікава, жывапісна прадстаўляе вырашаныя ў агульнай плыні сцэнічнага дзеяння пластычныя мізансцэны. У спектаклі гучыць шмат музыкі сучасных кампазітараў Яніні, Вангеліса, уведзены фрагменты беларускай песенна-інтымнай лірыкі. Усё гэта надае спектаклю асобае эмацыянальнае гучанне.

Спектакль "Саламея" купалаўскага тэатра складаецца з адной дзеі, увесь час высвечваецца галоўная гераіня, даецца буйным планам яе лёс.

Спектаклі Аляксандра Гарцуева выклікаюць цікавасць у самага рознага гледача. І адбываецца гэта, магчыма, таму, што рэжысёр не імкнецца да так званай злабадзённасці ў сваёй творчасці, а перш за ўсё, да мастацкасці ў кожнай рабоце. І калі каго і хоча задаволіць, дык гэта адразу відавочна, што толькі акцёра, дзеля якога і існуе сцэна і што вочар запальваюцца агні рампы. Можна таму і шанцуе гэтаму рэжысёру. І хочацца спадзявацца, што шчаслівы лёс не здрадзіць яму.

Вераніка ЯРМАЛІНСКАЯ.

захавай традыцыю

МАЙСТЭРНЯ ВАЛЯНЦІНЫ БЯРНАДСКАЙ

Для адраджэння старажытных рамэстваў у вёсцы Уборкі Лоеўскага раёна створаны спецыяльны цэнтр. Дзеці многіх вясцоўцаў з захапленнем спасцігаюць тут сакрэты вытворчасці вырабаў з гліны, лазы, саломкі. Іх першыя поспехі па заслугах былі ацэне-

ны на абласной выставе. Найбольш стараннымі вучнямі майстра пляцення з лазы і саломкі Валянціны Бярнадскай аказаліся Міхась ШЛАНДЗІКАЎ і Алег ДАРОШЧАНКА (на здымку).

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

АНОНС

НОВЫ БЕЛАРУСКІ ТЫДНЁВІК

Пабачыў свет першы нумар газеты "Новы Час". Заснавальнікам выдання выступіла Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны. Галоўным рэдактарам "немаўляці" стала Алена Анісім — старшыня Мінскай рады ТБМ.

Плотны нумар "Новага Часу" выйшаў на 16-ці палосах накладам 1 000 асобнікаў. Выданне запланавана як штотыднёвік, але некаторы час будзе выходзіць раз на месяц. На старонках першага нумару ёсць матэрыялы на адукацыйныя, гістарычныя, сацыяльныя, культурныя і палітычныя тэмы, ёсць літаратурная старонка. У будучыні плануецца выдаваць адмысловыя дадаткі — "Бізнес", "Гісторыя", "Літаратура" і г.д.

Першы нумар тыднёвіка вупушчаны цалкам на ахвяраванні беларускіх бізнесменаў. Самыя вядомыя пісьменнікі і журналісты

ўжо далі згоду на супрацоўніцтва з "Новым Часам".

Адказваючы на пытанне пра назву газеты, галоўны рэдактар Алена Анісім адзначыла, што ў нейкім сэнсе новы час надыйшоў на пачатку дзевяностых, калі пачаліся змены. Але назва — гэта хутчэй, той новы час, які яшчэ наперадзе і якога мы ўсе так чакаем".

Пакуль што "Новы Час" можа знайсці толькі ў ТБМ. Сувязь з рэдакцыяй па тэлефоне (375-017) 284-85-11 ці e-mail: tbm@lingvo.minsk.by.

Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

жыццёвыя сюжэты

НАДЗЕЙНЫЯ ПАМОЧНІКІ

У калгасе імя Святрлова Пружанскага раёна цэняць гужавы транспарт. На каняферме гаспадаркі больш за 40 коней, ёсць неабходная колькасць павозак. Гэтым транспартам падвозіцца корм ад фермаў для 2,5 тысячы галоў

буйной рагатай жывёлы і 500 свіней, абслугоўваецца 400 падворкаў.

НА ЗДЫМКУ: конюх Павел МАКСІМОВІЧ са сваімі падпаечнымі.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

вандроўка

У 33 нумары нашай газеты ад 14 жніўня 2002 года мы расказалі пра вёску мастакоў Вайшкунь, якая знаходзіцца амаль у цэнтры ландшафтнага заказніка «Блакiтныя азёры», і абяцалі расказаць пра непайторную прыгажосць гэтых мясцін. Сёння прапануем адправіцца ў падарожжа, бо нас зноў чакае

“АЗЁРАУ СІНІХ ЗОРНАЯ КАЛЫСКА...”

Кожнае падарожжа, вядома, пачынаецца з састаўлення плана. А ў мяне было прадчуванне, што тут могуць узнікнуць складанасці, куды і як пайсці. Бо, як ні сорамна прызнацца, на Блакітных азёрах быў упершыню здавалася, за гады журналісцкай працы аб'ездзіў Беларусь з канца ў канец, а тут, на табе, не давялося пабываць. Зноў дапамог Уладзімір Сулкоўскі — мастак пейзажыст, які за гады жыцця ў Вайшкунях да дробязей вывучыў наваколле і ўмовы вандроўкі. Аказалася, што ён загадзя прадумаў усе дэталі, нават зрабіў ксеракопію падрабязнай карты, па якой мы і праклалі маршрут падарожжа, падзяліўшы яго на дзве часткі: аўтамабільную і пешую. Першая ахоплівала мясціны за межамі заказніка і на значнай адлегласці ад Вайшкуню. Другая — пешая вандроўка непасрэдна па Блакітных азёрах. Пра яе і пойдзе гаворка.

Сёння цяжка высветліць, хто

аб'яднаў гэтыя азёры назвай «Блакiтныя». Але ж дакладна вядома, што калі ў 1972 годзе з мэтай захавання ўнікальнага ўзгорыста-азёрнага комплексу беларускага Паазер'я на мяжы Мядзельскага і Пастаўскага раёнаў быў створаны заказнік, то ён атрымаў назву «Блакiтныя азёры». З таго часу тут забаронена язда на машынах і іншых механізаваных сродках. І дзякуй Богу. Бо толькі так у поўнай меры можна спазнаць усю прыгажосць нашай зямлі, адпачыць душой, атрымаць творчы зарад, які не пашкодзіць не толькі мастакам, але і кожнаму чалавеку.

Збіраліся капітальна. Адзенне падабралі лёгкае, але шчыльнае, каб застрахаваць сябе ад усякіх лятуча-куслівых камароў і мошак. Гумавыя боты забяспечвалі хаду па прыбалочаных месцах і пераходзе ўброд ручаёў. Размеркавалі паклажу: я атрымаў фотаабсталяванне, Уладзімір — рюкзак з перакусам, які сабраў у дарогу яго жонка Тацяна. Па ранішняму халадку ішлі бадзёра. З гравійнай дарогі збочылі на лясную, што бегла з пагорка на пагорак сярод ялін і бяроз, соснаў і асін. Часам дрэвы расступаліся, адкрываючы паляну з велічным дубам-асілкам. Паварот на непрыкметную сцежку мог заўважыць толькі Валодзя. Яна завіхлялася ў зарасніку ядлоўца кудысьці ўніз і неўзабаве вывела да возера. Яго назва — Імшарэц — спраўдзілася: з усіх бакоў возера абступае мохавае балота, у якім смачна «чмокалі» нашы гумавыя боты. Стаяць на месцы немагчыма, бо адразу вакол узнікае вадзяная варонка. Таму паволі рухаемся, выбіраючы кропку для фотаздымка.

Возера такое нерухомае, што цяжка адрозніваць прыбарэжныя дрэвы і іх адлюстраванне. І толькі лісце жоўтых гарлачыкаў на азёрным люстэрку ставіць усё на свае месцы.

Зноў паглыбляемся ў лес, напоўнены патаемнымі гукімі: нешта ў кустах зашамацела і сціхла; сарвалася з галінкі і ценю мільганула нейкая буйная птаха; недзе нябачны дзяцел дзяўбе сухастойну (як не баліць яму галава?!). Пад гэтыя гукі і расказы Уладзіміра пра розныя выпадкі ў час вандровак з мальбертам (сустрэча з ваўком і іншыя мастацка-паляўнічыя байкі) мы падышлі да возера Вільчыня, якое мясцовыя называюць яшчэ Юргіня, ці Эльгіня. І ў кожнай назве ёсць нешта музычна-паэтычнае, што і адпавядае прыгажосці возера. Некаторы час сцежка блукае ўздоўж возера, што дае магчымасць заглянуць у самыя патаемныя яго куточки.

Сонца непрыкметна паднялося вышэй, падсушыла начную расу, ажывіла бурштынавыя слёзы жывіцы, пах якой зрабіў паветра густым і п'янілым.

Рачулка Страча ўзнікла нечакана ў зарасніку папараці і арэшніку. Трапілі мы якраз на суютку Страчы і Лынтупкі і пачалі шукаць пераход. Спраба перайсці ўброд ледзь не закончылася мокрымі нагамі. А пераправа аказалася побач: нехта заваліў на беразе яліну, якая і злучыла берагі Страчы. За ракой сцежка стала паволі падымацца ў гару і раптам знікла з вачэй. Амаль абрывісты схіл збягаў уніз метраў на пяцьдзесят-шэсцьдзесят. Спускаліся па своеасаблівым сходах, якія ўтварыліся з каранёў ялін. Так адбылося знаёмства з пагоркамі Свяцянскай грады, якія шчыльна аб-

ступілі самае, відаць, маляўнічае возера — Глубельку. Яго стромкія, у бярозавым убранні звлістыя берагі ўтвараюць утульныя залівы і паўастравы. Невялічкі востраў завяршае азёрны краявід. Глядзіш на гэтую прыгажосць і міжволі згадваеш паэтычныя радкі:

*“Тут няспешна
жыццё працякае,
Як люстэркі,
азёры блішчаць,
У якіх сам Бог зазірае,
У якіх анёлы глядзяць”.*

Сапраўды, нешта Боскае ёсць у гэтых мясцінах, што ўзвышае душу чалавека, робіць яго дабрэйшым.

Драўляным масточкам пераходзім ручай, які выцякае з Глубелькі, каб праз кароткі час уліцца ў возера Глубля. Сама назва вызначае сутнасць возера: яно вялікае і глыбокае — месцамі да 25–27 метраў. І самае празрыстае з усіх Блакітных азёраў. Паміж Глубляй і Глубелькай па драўляных прыступках падымаемся на адзін з пагоркаў, дзе збудавана назіральная вежа. Гадзінамі можна глядзець і дзівіцца цуду, якое стварыла прырода. З вышыні здаецца, што гэта блакітныя кавалачкі неба ўпалі ў лагчыны і застылі ў нерухомаці.

Галасы турыстаў, якія падымаюцца на гару, выводзяць з задумення. Глыток гарбаты з лімонам — і рушым далей, да самага вялікага возера — Балдук. Літаральна побач з ім знаходзіцца возера Балдучыца. Невялічкі ручай, які бяжыць адсюль у Балдук, мы амаль не прыкмецілі. Міжволі напросілася параўнан-

не: так маці спрабуе напайць свайго сына-пераростка, якому гэта ўвогуле і не патрэбна. Бо Балдук, які пры амаль кіламетровай шырыні працягнуўся больш як на два кіламетры, сілкуецца шматлікімі крыніцамі. Таму і вада тут вельмі халодная. А, магчыма, і таму, што сонца не дасягае амаль саракаметровай глыбіні.

Наша вандроўка завяршалася. Вядома, можна было набрацца сіл і наведаць шматлікія лясныя азёры. Іх назвы то таямнічыя — Глухое, Мёртвае, то з прыкметай замілаванасці — Ячмянёк, Акунёк, Карасік — клічуць да сябе. Але ж, відаць, трэба пакінуць іх на будучыню. Каб яшчэ раз адчуць:

*“Зямля Беларусі!
Вачамі азёраў
Глядзіш ты ў празрыстыя
высі нябёс,
Начамі, што яблыкі,
падаюць зоры,
Знікаюць на водах,
на чорных разорах,
Па травах, абсыпанных
кроплямі рос”.*

Па Блакітных азёрах вандраваў
Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: “мост” праз рэчку Страча; на возеры Імшарэц; сходы-карані на пагорках Свяцянскай грады; возера Глубля; тут падарожнікі могуць адпачыць; рэшткі старога млына на рачульцы Лынтупка; у ціхай затоцы; мастак Уладзімір СУЛКОЎСКІ — праваднік па Блакітных азёрах.

Фота аўтара.

зваротная сувязь

РАСІЯ, КРАСНАЯРСКІ КРАЙ

Паважаны калектыў рэдакцыі "Толасу Радзімы", дарагія беларусы, прывітанне!

Я вельмі ўдзячны, што па волі лёсу мае пісьмо трапіла ў вашу рэдакцыю ("ГР" № 16, 17.04.2002). Вы пачалі высылаць газету, і такім чынам наладзілася сувязь. Ды яшчэ з Амерыкі беларусы прыслалі газету і альбом. Жыхары нашай вёскі Новаваздвіжанка ўсе былі перасяленцамі з Беларусі, а мой праезд — першым перасяленцам.

У канцы мая гэтага года вёска знікла, выехаў апошні жыхар. У асноўным усё ў райцэнтры, дзе сустракаем, чытаем "Толас Радзімы".

Мая маці і яе сястра пераехалі з Беларусі ў 1934 годзе са сваімі бацькамі і бабуляй. Адзін брат іх памёр тут, а астатнія два браты і дзве сястры памерлі яшчэ ў Бела-

русі. Маці і цётка добра памятаюць сваю Беларусь. Цётка гаворыць: "Жыць бы ў родных мясцінах, піць чаёк пад яблынькай, і больш нічога не трэба". Маці старэйшая і лепш памятае сваю радзіму, але яны не могуць наведаць яе: далёка.

Я збіраю матэрыялы пра сваю вёску, першых перасяленцаў і некаторыя публікую ў мясцовай газеце. Шукаю прычыну разбурэння вёскі. У ёй жылі добрыя, працавітыя людзі.

Можа хто-небудзь з чытачоў газеты дапаможа ў пошуках нашых каранёў?

Да пабачэння, дарагія. Прывітанне вам ад краснаярскіх беларусаў. Думаю, што нашы сувязі будуць замацоўвацца.

Фёдар КАЧАН.

уражанні

БЕСКЛАПОТНЫЯ ДЗЯНЬКІ Ў ГАЛАНДЫІ

У Галандыю мы прыехалі другі раз. Сустрэлі нас мама Хэры і тата Херард. А раніцай накіраваліся на адкрыццё выставы нашага мастака Івана Супрунчыка. Каля дома, дзе праходзіла выстава, сабраліся жыхары горада. Калі мы спявалі песні па-беларуску, нас шмат здымалі.

Цудоўнай летняй раніцай ездзілі на экскурсію ў Музей торфу.

Былі на моры. Падняліся рана. З гадзіны ў дарозе прайшлі хутка. Мора сіняе. Зрэдку прабягалі хвалі і на імгненне рабілі яго белым, нібы снег. Плавалі, збіралі ракавінкі, лавілі крабаў і крэветак, бачылі медузу і марскога коціка, які вынырваў з вады, а затым плаўна знікаў у глыбіні. Часам здавалася, што ён хоча нешта сказаць. Увечары мора змяніла свой колер, стала шэрым і неспакойным, разлілося. Там, дзе мы грэліся на сонцы, цяпер біліся хвалі.

У поні-парку розныя, якія

толькі можна прыдумаць, атракцыёны, нават пакой смеху. Больш за ўсё мне спадабалася катацца на поездзе. Спачатку ён паціху падымаецца ўверх, а потым нібы падае ўніз, выконваючы "васьмёрку". Вельмі цікава на караблі. Заходзіш, а цябе механічна прышпільвае, і карабель

пачынае круціцца то назад, то ўперад, а часам робіць "сонца". Тут заўсёды шумна і весела. Каталася на сланях — гэта таксама атракцыён для дзяцей.

На двары ў гаспадароў карлікавыя куры — белыя і стракатыя, вельмі маленькія. У садзе — ручныя галубы з кароткімі і доўгімі дзюбамі і разнастайнай афарбоўкі. Ёсць таксама сабакі, дакладней, цэлая псарня. Я люблю карміць іх і гуляць са шчанятамі.

А аднойчы паехалі на рыбалку з братам Сашам. Але нічога не клявала. Калі ж тата Хэрард кінуў у ваду корм, на вудачку пачаў трапляць плоткі, краснаперкі, а часам і ляшчы. Шкада, што з-за бруднай вады ўсе злоўленае даводзілася выпускаць назад.

Мне вельмі спадабалася адпачываць у Галандыі. Кожны дзень мы займаліся чым-небудзь цікавым, былі на розных экскурсіях і моры, каталіся на веласіпедах, выязджалі на прыроду. Гэта былі мае вясёлыя бесклапотныя дзянькі.

Ала МАЛЫШАВА
вучаніца 8-га класа

УКРАІНА, ЧАРНАЎЦЫ

Жыве ў Чарнаўцах беларус Віталь Дземчанка, сябра Саюза пісьменнікаў Украіны, які не забывае свае карані і актыўна ўдзельнічае ў рабоце мясцовага культурна-асветнага таварыства беларусаў. Прапануем нашым чытачам яго пераклад верша Петруся Броўкі "Вясёлка" з беларускай на ўкраінскую мову.

РАЙДУГА

Доць відыйшов і прастір знов відкрив

Прозорий, чистий небокрай.

Зарічний ліс помолодів,

І сріблом знов засяв водограй.

І понад лукамі ў Дніпром

В вологій суні вже стояла,

Хоч десь ще грім творив погром,

Барвіста райдуга — ў сіяла.

Спадали хвилі на ріці,

Зозуля в далині кувала,

І ми пішли. В моїй руці

Твоя довірливо лежала.

З часів отих пройшло немало днів,

Життя пролинуло грозою.

А він, як в юності тремтів

Від зустрічі з Дніпром і мною.

Так, знову ми прийшли сюди.

Дивлюсь я на Дніпро і в твої очі сині.

Важким був шлях наш і його сліди —

На скронях наших сивий іній.

І руку дружню ти мені

Ласкаво протягнув, як то бувало.

І ми пішли, а в вишині

Над нами райдуга сіяла.

жыццёвыя сюжэты

У офісе НКА "Беларусь" у Рэспубліцы Комі панавала перад'юбілейная мітусня: актыўна рыхтаваўся да п'ятгоддзя арганізацыі. У адзін з такіх дзён бліжэй да абеду заглянуў прыстойна апрануты, чыста паголены мужчына гадоў за сорок.

— Сядайце, — прапанавалі яму.

Незнаёмец апасліва прысеў на край крэсла.

— З чым завіталі? — спыталі ў мужчыны.

— Ратуйце, землякі, — ўзмаліўся той. — Бяда ў мяне здарылася, не ведаю, што і рабіць далей. Быў у рэспубліканскім камітэце КЛРФ, Міністэрстве па выкананні пакаранняў — усюды паварот за парог... Толькі плячыма паціскаюць...

З блытанага расказу даведзілася, што гасць "цягнуў" тэрмін у адной з папраўчых калоній пад Ухтой, за прыкладныя паводзіны вызвалены ўмоўна датэрмінова амаль на тры гады. За доўгі час адсідкі выдалі заробленыя грошы, праязныя да Беларусі, "хлебныя" (ўсяго амаль шэсць тысяч расійскіх рублёў).

— У поездзе крыху задрамаў, — спавядаўся былы зэк. — Відаць, тады кішэннікі і выцягнулі ўсе грошы...

— Калі гэта здарылася? — спытаў Аркадзь Крупенька, старшыня Савета беларускай аўтаноміі.

“РАТУЙЦЕ, ЗЕМЛЯКІ...”

— З тыздзень таму...

— А як жа ты жыў гэты тыдзень і дзе?

— На зоне пазнаёміўся з жыхаром з пасёлка Нюўчым. Вось ён і папрасіў мяне заехаць да маці, прывітанне перадаць...

Старая, даведаўшыся пра маю бяду, часова дала прытулак, на забеспячэнне ўзяла, хаця самой жывецца зусім нясоладка... Спрабаваў хаця б часова ўладкавацца на працу — дзе там... Як некалі, звярнуўся ў Сыктыўкары да камуністаў. Там таксама казалі, што дапамагчы не могуць, і паралі звярнуцца ў вашу аўтаномію. Адрас і тэлефон далі... Карацей, ратуйце, землякі: вельмі ўжо не хочацца зноў трапіць на зону. Мне дамоў, на Беларусь, дабрацца трэба.

Павісла глыбокае маўчанне.

Сёлетні год — не лепшы ў фінансавым плане. А наперадзе чакалі юбілейныя мерапрыемствы...

— Пакажы дакументы, — папрасіў адзін з прысутных. — І раскажы, як трапіў на зону і з якіх мясцін Беларусі... Толькі часна прызнайся: па п'янцы без грошай застаўся?

— Здароўем маці клянусь, —

ўзмаліўся гасць. — Не па п'янцы. Маці ў Буда-Кашалёве Гомельскай вобласці жыве. Вось яе адрас. Мне туды і трэба дабрацца. Вы — апошняя надзея. Ратуйце, землякі...

— Ну што, Аркадзь Сцяпанавіч, — трэба мужыка выручаць з бяды, — мовіў адзін з актывістаў аўтаноміі. Давайце скінемся па паўсотні-сотні, глядзіш — і беднаму кашуля будзе. Вось мой узнос...

— Добра, — махнуў рукой Крупенька, — пачакай са сваёй паўсотняй. Будзем думаць, як земляку дапамагчы. І да наведвальніка: "А ты прыходзь сюды дзянькі праз два".

На твары Барыса Малікава (а гэта быў ён) з'явілася радасная ўсмешка. Ён пачаў адступаць задам да дзвярэй, на хаду гаворачы словы ўдзячнасці.

— Пачакай, — сказаў старшыня. — Вось адправім дадому, тады і будзеш дзякаваць...

Час падціскаў. Трэба было не менш як 800 расійскіх рублёў. У першы дзень нічога не атрымалася: такой сумы знайсці не ўдалося... А на наступны дзень ў офіс зазірнуў член савета аўтаноміі Мікалай Сямашка. Праінфармаваў яго аб рашэнні дапа-

магчы земляку, які трапіў у непрыемную гісторыю.

— Правільна, — з паўслова зразумеў той. — Вось мая лепта. І працягнуў трыста рублёў.

Аркадзь Крупенька павесіў леў:

— Ну, тады, лічы, пытанне вырашана. У мяне дзесьці ў загашніку ёсць каля трохсот рублёў... Не застаўся ўбакі і Георгій Набокін.

...Поезд Сыктыўкар—Масква па зімовым раскладзе, як вядома, ходзіць праз дзень, а таму пасажырапатак вялікі. Білеты неабходна набываць загадзя. А тут такі выпадак.

Старшыня пачаў тэлефанаваць Уладзіміру Дуксу, адначасова тлумачачы нам:

— Да пенсіі Валодзя працаваў на чыгунцы. Дадзім яму адказнае даручэнне: няхай хоць з-пад зямлі білет на поезд раздабудзе нашаму гарамыку...

Уладзімір не падвёў.

— 12 красавіка Барыса Малікава пасадзіў у поезд, — дакладваў ён Аркадзю Крупеньку.

— А прадукты на дарогу і дарожныя выдаў? — ўжо потым, жартуючы, спыталі ў яго.

— А як жа! Крыўдзіш, грамадзянін начальнік, — засмяяўся

Уладзімір і сур'эзна дадаў: — Барыс абяцаў напісаць пра сваё жыццё-быццё. У парыве ўдзячнасці гразіўся беларускіх яблычкаў пераслаць... Чакаем...

Заўважу, што па дапамогу ў беларускае аб'яднанне звяртаюцца нярэдка. Неяк у офіс прыйшоў Аляксандр Ісайчанка.

— Дапамажце перакласці тэкст на пячатцы і штампце з беларускай на рускую мову, — папрасіў ён. — Без гэтага не даюць дзіцячай дапамогі.

Я хуценька зрабіў пераклад, а Аркадзь Крупенька заверыў дакумент асабістым подпісам і круглай пячаткай аўтаноміі.

— Не ведаў, што атрымаецца так аператыўна, — здзівіўся наведвальнік. Дзякуй, землякі...

З падобнымі просьбамі прыходзяць часта: каму пенсію трэба аформіць, каму дзіцячую дапамогу... У людзей, якія раней працавалі ў Беларусі, амаль усе дакументы (працоўныя кніжкі, даведкі ЗАГС і іншыя), як правіла, завераны пячаткамі з тэкстам на беларускай мове. З Пенсіённым жа фондам і ўпраўленнямі па сацыяльнай абароне не паспрачаешся. Вось і ідуць да нас людзі па дапамогу.

Знаходзяць разуменне і падаюць нас са словамі ўдзячнасці.

Мітрафан КУРАЧКІН
член Савета НКА "Беларусь" у РК

асоба ў бязмежжы часу

ІГНАТ ДАМЕЙКА

— СТАРОНКІ БЯГРАФІІ —

Лёс Беларусі ў XIX стагоддзі склаўся так, што многія лепшыя яе сыны былі вымушаны працаваць на карысць іншых народаў, іншых краін. Сярод іх і наш зямляк Ігнат Дамейка, які стаў сусветна вядомым вучоным, пакінуў прыкметны след у самых розных галінах чалавечых ведаў: мінералогіі і фізіцы, хіміі і металургіі, геаграфіі і батаніцы, геалогіі і педагогіцы, этнаграфіі і заалогіі.

Ігнат Дамейка нарадзіўся 31 ліпеня 1802 года ў сям'і Іпаліта і Караліны Дамейкаў у вёсцы Мядзвядка, што знаходзіцца за 35 кіламетраў на паўднёвы ўсход ад Карэліч на правым беразе ракі Уша. У сям'і старшыні Навагрудскага земскага суда раслі тры сыны і дзве дачкі. Маці Караліна была з роду Анцутаў. Дзеці выхоўваліся ў атмасферы глыбокай рэлігійнасці і павагі да простых людзей, і любві да ведаў і кнігі. Яны гарылі на польскай і беларускай мовах, маглі весці гутарку на бытавыя тэмы і па-французску. Як сцвярджае Адам Мальдзіс, Ігнат вельмі любіў слухаць народныя казкі, якія па вечарах расказвала старая прыгонная Тадора. Ад яе ён і навучыўся гаварыць па-беларуску.

Хлопчык з дзяцінства вылучаўся дапытлівым розумам і добрай памяццю. У сем гадоў Ігнат страціў бацьку. На дапамогу маці Ігната прыйшлі Іпалітавы браты Ігнат і Юзаф. У 1809 годзе сямігадовага Ігната забраў на выхаванне бацькаў брат, таксама Ігнат, якому належаў у Пільскай павеце маёнтак Жыбуртоўшчына. Ён меў аграрна-лічную адукацыю і прывучаў малага Ігната гаспадарыць на зямлі.

Дзядзька Юзаф, які таксама жыў у Жыбуртоўшчыне, некалі скончыў горную школу ў Фрайбергу (Нямеччына) і меў у сваім доме немалую калекцыю мінералаў і прыродазнаўчых кніг. Ён быў адным з вучняў заснавальніка геалагічнай навукі — знакамітага прафесара Абрама Готлаба Вернера. Дзядзька Юзаф хацеў зацікавіць малага Ігната канкрэтнымі навукамі, у першую чаргу сваёй любімай мінералогіяй. Расказы дзядзькі аб дзівосных скалах і камянях Саксоніі зрабілі вялікае ўражанне на Ігната і, відавочна, паўплывалі на выбар прафесіі.

У 1812 годзе юнак паступіў у трэці клас піярскай школы ў Шчучыне, у якой шмат увагі ўдзялялася прыродазнаўчым навукам, бо школьную праграму складалі тут былыя яе выкладчык, вядомы мінералог і батанік Станіслаў Баніфацы Юндзіл. У школе быў мінералагічны музей, багатая бібліятэка. Вучні знаходзіліся пад апекай губернераў, ці "дарэктараў". Такім "дарэктарам" у Ігната быў будучы паэт-філама Ануфры Петрашкевіч, дарэчы,

таксама схільны да прыродазнаўства. Добры ўплыў аказаў на Ігната і выкладчык ксёндзі-піяр Львовіч.

У чатырнаццаць гадоў Ігнат Дамейка закончыў Шчучынскую піярскую школу і стаў студэнтам прыродазнаўчага аддзялення фізіка-матэматычнага факультэта Віленскага ўніверсітэта, дзе з цікавасцю вывучаў біялогію, хімію, матэматыку. Адначасова наведваў лекцыі прафесараў літаратуры і гісторыі. У той час у Віленскім ўніверсітэце выкладалі такія сусветна вядомыя вучоныя, як І. Лявель, Бароўскі, Гродэк, браты А. і Я. Снядзецкія, Юндзіл, Фрэнк. Сярод выхаванцаў ўніверсітэта таго часу можна назваць Яна Чачота, Тамаша Зана, Адама Міцкевіча. У хуткім часе Міцкевіч і Дамейка пазнаёміліся (у далейшым гэта знаёмства перарасло ў сяброўства).

Праз пэўны час (у 1819 годзе) Ігнат стаў членам тайнага таварыства філаматаў, дзе атрымаў канспіратыўнае імя Жэгота. Асноўнымі лозунгамі тайнага таварыства было: айчына, навучка, дабрачыннасць. Гэта студэнцкае згуртаванне ўзнікла ў 1817 годзе і напачатку ставіла перад сабою выключна асветніцкія мэты — папулярызацыю здабыткаў французскіх асветнікаў, вызначэнне ролі чалавека і грамадзяніна. Але пазней філаматы прыйшлі да ўсведамлення неабходнасці палітычнай барацьбы. Яны выступалі супраць феадальных абсалютысцкіх парадкаў, выказваліся за адмену прыгоннай залежнасці сялян, распрацавалі праграму палітычнай барацьбы за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне. У таварыстве філаматаў Ігнат загадваў касай самадапамогі і веў заняткі па фізічнай геаграфіі.

У маляўнічых ваколіцах Вільні філаматы збіраліся на тайныя сходы і палымяна гаварылі пра прыгнёт народа, пра шляхі барацьбы з царызмам і высокае прызначэнне чалавека. А потым спявалі народныя песні — польскія, беларускія, літоўскія. З Вільні маладыя патрыёты (Адам Міцкевіч, Тамаш Зан, Ян Чачот і іншыя) часта выязджалі (і на паляванне) у вёску, у тую ж самую Мядзвядку, якая потым была ўвекавечана Міцкевічам у яго эпапеі "Пан Тадэвуш" (сцэна дуэлі паміж Дамейкам і Давейкам). У адной з такіх паездак Дамейка пазнаёміў Міцкевіча са сваёй стрыечнай сястрой Марыляй Верашчака. Звычайнае сяброўства хутка перарасло ў страснае пачуццё, трагічнае ў сваім зыходзе: Міцкевіч не быў такі багаты, каб Верашчака адважыліся аддаць за яго сваю дачку. І Марыля стала жонкай Пёткамера.

Вясной 1821 года маці Ігната Дамейкі атрымала ў спад-

чыну маёнтак свайго брата Станіслава Анцуты Сачыўкі каля Крашына з усёй рухомасцю. Гаспадаром маёнтка яна хацела бачыць свайго сына Ігната. Хлопец, вядома ж, не раз прыязджаў з Вільні ў Сачыўкі, дапамагаў маці гаспадарыць, але назаўсёды пакінуць вучобу не мог.

У 1822 годзе Дамейка скончыў ўніверсітэт, аднак не спяшаўся развітацца з ўніверсітэтам. Яму хацелася глыбей вывучыць гісторыю, літаратуру, мовы. Ён ужо добра ведаў французскую і англійскую, вывучаў яшчэ нямецкую і латынь. Хацелася таксама пазнаёміцца з гісторыяй архітэктуры, з геадэзіяй. Акрамя таго, затрымліваў хлопца ва ўніверсітэце ў Вільні і абавязкі ў таварыстве філаматаў, куды яго ахвотна прынялі старэйшыя сябры, відаць, не без падтрымкі былога "дарэктара" Ануфрыя Петрашкевіча. У 1823 годзе Ігнат абараніў навуковую працу па матэматыцы.

Прышла пара ўладкоўвацца на работу. Вядома, маладога хлопца вабіў горад, дзе ён мог знайсці як спецыяліст добрую работу. Але перамагла "агітацыя" дзядзькі Ігната заняцца гаспадаркай на вёсцы. Паколькі ў Сачыўках, дзе жыла маці, гаспадарыў цяпер муж сястры, Ігнату Дамейку аддалі ў валоданне маёнтак Заполле ў Лідскім павеце. З дыпламам магістра філасофіі Ігнат пераязджае ў Заполле, дзе ў той час было 30 хат і некалькі сот дзесяцін урадлівых зямель і сенажацей. Панская сядзіба ляжала каля тракта Гродна — Вільня. Спакойна пажыць Ігнату Дамейку тут давалося толькі некалькі месяцаў.

Дваццацігадовы Жэгота з цікавасцю і маладым запалам узяўся за гаспадаранне, зрабіўся нават вядомым "ва ўсёй Літве эканомам", як адзначана ў III частцы "Дзядоў" Адама Міцкевіча.

У 1823 годзе царскім уладам удалося натрапіць на след тайных арганізацый, цесна звязаных з будучымі дэкабрыстамі. У Вільню прыехаў сенатар Навасельцаў, які ўзначаліў арышты і допыты. У турмы было кінута больш ста юнакоў. Калі пачалося следства па справе філарэтаў (аматараў ведаў і навукі) і філаматаў (аматараў мудрасці і дабрачыннасці), следчая камісія даведлася і пра ўдзел Ігната Дамейкі ў тайным згуртаванні моладзі. У лістападзе 1823 года яго арыштоўваюць у Заполлі, дастаўляюць у Вільню ў базылянскі кляштар.

Камеры Міцкевіча і Дамейкі аказаліся побач. Праз шмат гадоў Дамейка пісаў: "Удзень нас вадзілі ў суд, кожнага пад вартай двух салдат з карабінамі. Уначы мы падкуплялі сядзельцаў, якія дазвалялі нам сыхадзіцца. Поўнач была для нас узыходам сонца: мы збіраліся ў камеры Адама і да святання

бавілі час у гутарцы ціхай, але не сумнай..." Усё гэта Адам Міцкевіч адлюстравіў пазней у паэме "Дзяды", дзе Дамейка паказаны ў вобразе аканомна Жэготы.

Той, хто чытаў паэму, памятае, што Жэгота ў паэме расказвае зняволены алегарычную байку пра д'ябла, які рашыў пасмяяцца з чалавека і закапаў зерне капытом у зямлю, не ведаючы, што яно можа даць новае ўсходзі. І ў гэтых алегарычных словах быў глыбокі сэнс. Хоць царскія ўлады адправілі Міцкевіча і яго сяброў у ссылку, хоць пад строгім наглядам паліцыі апынуўся ў вёсцы Заполле на Лідчыне Ігнат Дамейка, зерне, кінутае філаматамі, не прапала дарэмна. Іх прыклад натхніў на барацьбу наступныя пакаленні.

Каля паўгода давалося марнавацца маладому земляробу ў непрывульных халодных кляштарных сценах, задавальняцца далёка не раскошным турэмным пайком. Толькі вясной наступнага года ён разам з большасцю сяброў убачыў сонечнае святло.

Філаматаў прыгаварылі да высылкі. Ігнату Дамейку пашанцавала: яго не выслалі за межы Беларусі. Пазбегнуць выгнання ў "аддаленыя губерні Расіі" дапамаглі яму ўплывовыя дзядзькі. Улады пакуль што задаволіліся толькі высылкай "змоўшчыка" на вёску, у яго ж Заполле, пад нагляд паліцыі і без права працаваць у дзяржаўных установах, пакуль не будзе дадзена на гэта "дазвол яго цэсарэвічаўскай вялікасці вялікага князя Канстанціна", як адзначалася ў прыгаворы, які быў вынесены 7 жніўня 1824 года на пасяджэнні Высачайша зацверджанага камітэта для разгляду спраў, якія адносяцца да беспарадкаў, што адбыліся ў Віленскім ўніверсітэце. Адзін з пунктаў яго гаворыць: "Казіміра Пясяцкага і Ігнація Дамейку, якія знаходзяцца ў ліку філаматаў... хоць пакінуць на месцы жыхарства, але пад строгім наглядам мясцовай паліцыі, з тым каб не ўладжваць іх ні ў якую службу без дазволу Яго імператарскай Вялікасці Цэсарэвіча".

24 кастрычніка 1824 года Ігнат Дамейка развітаўся ў Вільні з Адамам Міцкевічам і сябрамі-філаматамі, якіх саслалі ў далёкія губерні Расіі, а сам паехаў у Заполле, каб цалкам аддацца сельскай гаспадарцы і любімым кнігам.

Праз пэўны час Ігнат атрымаў дазвол перабрацца ў Жыбуртоўшчыну (непадалёк ад Дзятлава). Шлях да грамадскай дзейнасці быў наглуха закрыты, паліцыя сачыла за кожным яго крокам. Але Дамейка, гонар ўніверсітэцкіх прафесараў, не траціць прысутнасці духу. Жыццё ў глушы было нялёгкім. Ігнат заняўся сельскай гаспадаркай. Гэта дазволіла яму лепш пазнаёміцца з жалівымі

ўмовамі жыцця прыгонных сялян, паглыбіць веды па беларускай мове, засвоенай яшчэ ў дзяцінстве. Ён адкрыў у сваім маёнтку Заполле сельскую школу, зменшыў паншчыну настолькі, наколькі дазвалялі тагачасныя законы.

Паягнаўшы доўгія, поўныя нуды і адзіноты гады. Кожныя два тыдні каля Заполля па дарозе Гродна — Вільня праезджала паштовая карэта, і паштальён гукама ражка клікаў прымаць пошту. І Дамейка выпісаў многа кніг і часопісаў на французскай і нямецкай мовах па жывёлагадоўлі і земляробству. Ён у сваёй гаспадарцы распачаў доследы па гадаванні жывёлы на навуковай аснове. Малады гаспадар разводзіў пародзістых чорна-белых кароў, коней арабскай пароды. Часам з суседзямі ездзіў на паляванне, наведваў у Бальценіках сваю стрыечную сястру Марылю Верашчака, у якую быў закаханы Адам Міцкевіч. У Жыбуртоўшчыне сустракаўся з дзядзькам Ігнатам, заглядаў да сястры ў вёску Далматаўшчына.

У Заполлі пад неаслабным паліцэйскім вокам гаспадарыў Ігнат Дамейка цэлых шэсць гадоў. Невядома, колькі яшчэ доўжылася б гэта, хай і непакутлівая, ссылка, калі б не паўстанне 1830—1831 гадоў у Польшчы і на Беларусі, у якім Дамейка прыняў актыўны ўдзел.

Паўстанне пачалося 29 лістапада 1830 года. Яно хутка ахапіла ўсё Царства Польскае. Па дарозе на Гродна каля запольскай сядзібы Дамейкі ўсё часцей сталі праходзіць атрады царскай пяхоты, кавалерыі і нават імператарскай гвардыі. Паўстанне пашыралося, і ў пачатку красавіка 1831 года ў лясах пачалі дзейнічаць партызанскія атрады са шляхты. Да ўдзелу ў паўстанні падрыхтаваўся Ігнат Дамейка. Пры першай жа магчымасці ён уцякае з дому і становіцца ў рады паўстанцаў. У другой палове красавіка 1831 года Дамейка атрымаў загад Віленскага цэнтральнага паўстанцакага камітэта прабрацца ў Польшчу, каб прасіць Часовы ўрад прыслаць камандзіраў і інструкцыі для разгортвання масавай барацьбы ў Літве і Беларусі. З важным даручэннем ён паехаў у наднёманскія лясы і па дарозе ледзь не загнуў ад рук тых жа паўстанцаў, якія палічылі яго за шпіёна.

Ігнат Дамейка неадкладна выехаў з Гродна. Тры дні блукаў па лясах, але прабрацца ў Польшчу так і не змог: царскія войскі перакрылі ўсе магчымыя праходы праз граніцу. У першым томе сваіх успамінаў "Мае падарожжы" Ігнат Дамейка падрабязна апісвае гэты падзеі.

Непадалёку ад Ліды Дамейка далучыўся да арміі генерала Ізідара Адама Хлапоўскага.

Яму прысвоілі афіцэрскае званне і прызначылі ад'ютантам камандзіра пяхотнага палка.

Мікола БАНДАРЭНКА,

вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага архіва Беларусі.

Працяг будзе.

дзіцячая чытанка

ЗАГАДКАВЫ
СВЕТ

Удаўгаўпільскім выдавецтве "SAB" выйшаў у свет зборнік вершаў для дзяцей "Калыханкі і пацешкі для Антошкі і Алежкі". У зборніку ёсць раздзел "Загадкі свет", дзе змешчана нямаля вершаваных загадак. Кніжка ілюстравана малюнкамі-размалёўкамі Людмілы Рублеўскай. Падтрымку ў выданні аказалі латвійскія фірмы.

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА

БАЦЬКОЎСКИ ВЕТРЫК

— Адкуль на Марынку
Набегла хмурынка,
Што слёзкі ў дзлечыні,
Як тыя дажджынікі?

Мы гэту хмурынку
У момант прагонім! —

Ішоў у Марынікі
У вочках іскрынікі!

НАЧНОЕ ЗДАРЭННЕ

Толькі ўлёгся я у ложка,
Раптам чую тупат ножа.
Дамавік тут ходзіць можа?
Ой, ды гэта жэўжык вожык!

Трэба ў лес яго аднесці,
Хай ён шоргае там даесці...

Я і сон вясёлы ўбачыў:
Лесавік смяюся ўдзячыны...

СУСВЕТНЫ ДЗІВАК

Хто не бачыў дзівака
З картай свету на баках?

Ды на ёй мацерыкі
Маюць выгляд не такі...

Запыталі мы: "Чаму?"
А ў адказ пачулі: "Му-у!"

АБ КІМ РАЗМОВА?

— Часу, сіл не шкадаваў
І запруду збудаваў.
— Можа зараз на запрудзе
Будаваць і млыні ён будзе?

— А навошта яму млыні?
— Каб муку малоць,
Малым

Кожны дзень пячы бліны.

— Не! Ядуць бліныны яны
Тыя, што растуць на дрэве.
Ды зваліць ім дрэва трэба...

— А запруда?...
— З ёю стаў
Берагчы іх хатку стаў...

ХІТРЫ ПАВУК

Папрацаваўшы дзень усмак,
Павук звязаў сабе гамак.
І зараз добра павуку
Пакаляхацца ў гамаку.

Хітрун, гукае ён да мух:

— Мне, мушкі, сумна аднаму!
У гамачок хадзіце мой
Пакаляхайцеся са мной!

ЛУГАВЫЯ ЗВАНОЧКІ

Для казівачак яны
Не званочкі,
А званы.
У званы б'юць званары
І жукі, і камары.
Дзінь-бом, бом-дзінь-бом! —
Як нектар той льецца звон.

ЗАГАДКІ

Спакоі вякоў да нашых дзён
Жуе, жуе старанна ён.
Ды што жуе, — не ёсць ён сам,
Каб што было паесці нам.

Ён сам клякасты, быццам
дзік.
І ў назве мае слова "дзік".
Змысоку ён на ўсіх глядзіць.
Вядома, — гэта ...

Калі дожджык завітае,
Ён над намі расцвітае.
А як дожджыка не стане,
Гэта кветка адразу вяне.

У траве
Іх можна ўбачыць:
Самі граюць,
Самі скачуць.

Можа ў чым вінаваты? —
Галаву апусціў.
Альбо хоча цыбаты
Штось на градцы знайсці?

Ёсць варажбітка,
Каханія сведка,
На лузе ўлетку,
Як сонца, кветка.

слухай сваё

КАБ ДА ЧАРКІ ДЫ СКВАРКІ
БЫЛА І ПЕСНЯ

"Крамбамбуля", застольны альбом. Мн., 2002, "West records".

Гэты альбом, кліпы з якога ўсё часцей круцяцца на беларускіх тэлевізійных каналах ("СТБ", "АНТ", "БТ"), можна разглядаць і ў спектры папулярных цяпер супольных праектаў ("Народны альбом", "Я нарадзіўся тут", "Святы вечар 2000"), і ў структуры распачатай раскруткі сольных альбомаў ("Цацачная крама" З.Вайцшоўскай, "Сіні апельсін" Піта Паўлава, "Сладчына забытых вёсак" Івана Кірчука). Справа ў тым, што прадзюсерам, гітарыстам, вакалістам, аўтарам тэкстаў і многіх кампазіцый "Крамбамбулі" выступіў неаднаразовы лідэр нацыянальнай рок-кароны, славуны фронтмэн славутага гурта "N.R.M." Лявон Вольскі. Чым не сольнік?

І усё ж, як і ў іншых супольных праектах, дзейсны ўдзел у стварэнні "Крамбамбулі" прынялі нямаля розных рок-славутаўсцей Беларусі: гітарыст Сяргей Канановіч (ex-"Nasta la Fillsta"), басіст Уладзіслаў Плюшчаў (ex-"Zet"), барабаншчык Алесь Быкаў (ex-"Уліс"), перкусіст Масуд Талібані (ex-"Крыві") і шэраг іншых. Ёсць нават славутаўсці з Польшчы: акардэаніст Браніслаў Ядлінскі, вакаліст Томаш Алейнік, ударнік Роберт Гайдук (усе з гурта «Proletaryat»). Справа ў тым, што над запісам гэтага альбому музыкі працавалі ў адной з лепшых студый Польшчы "Reda-PJ Records", дзе знайшлі шмат надзейных сяброў і памочнікаў.

Што ж такое гэтая самая "Крамбамбуля"? Апісанні можна знайсці ў гістарычных летапісах, у кнігах кштальту "Літоўская гаспадыня" або "Авантуры майго жыцця" навагрудскай лекаркі Саламеі Пільштыновай, але дакладны рэцэпт, апублікаваны на вокладцы выдання, Лявону Вольскаму пада-

рыў вядомы беларускі гісторык Эдвард Зайкоўскі.

Карацей кажучы, крамбамбуля — гэта каларытны беларускі алкагольны напой, смак якога быў варты велікакняжацкіх застольяў. Пра гэта і спяваецца ў песні "Пане Каханку":

Пане Каханку ад ранку
да ранку

Піў крамбамбулю
за шклянкаю шклянку,
Але пагуляў народ

не дзівіла,
Бо Пане Каханку
быў Радзіслам.

Назвы іншых песень гавораць самі за сябе: "Абсэнт", "Кумыс", "Грапа, к'янци і марціні", "Тэкіла" (самая раскручаная праз тэлеканалы), "Савецкае шампанскае", "Куфаль піва, келіх віскі" і г.д. Натуральна, гаворка ідзе пра застольныя традыцыі розных народаў, а значыць, і мелодыі, што агляваюць гэтыя традыцыі, належаць розным народам. Тут ёсць мелодыі грузінскія, цыганскія, нямец-

для цікаўных

РЫБКА, ХОЦЬ І МАЛЕНЬКАЯ...

Рыбку гэту можна сустрэць амаль што ў кожным вадаёме. На самай водмелі гадзінамі рыцеца яна ў пяску, утвараючы цяльня хадзі і вышукваючы там для сябе ежу. А папрацаваўшы на карысць сабе, адпачывае, схавалішыся пад першы камень, што трапіцца на шляху, ці завіснуўшы ў сагнутым стане сярод сярбінак водарасцей, а то і проста на пяску.

Хто з вясковых хлапчукоў не памятае, як, закатаўшы штаны, плюхаліся яны каля ўзбярэжжаў, вылоўліваючы рукамі з-пад камянёў і карчоў шчыповак. А тыя не так ужо і лёгка даюцца ў рукі. Страпянецца, як спружына, гнутае слізкае цёлца — і памінай, як звалі. Але ўдача часам таксама здаралася.

Рыбка, хоць і маленькая, але арыгінальная і цікавая, што вядома далёка не кожнаму. З выгляду яна нібы мініяцюрны сомік. Цела злёгка прыплюснутае, з бурым у крапінку верхам і больш светлым брушкам, у задняй частцы сціснутае з бакоў. Маленькая голая галоўка мае невялікія выпуклыя вочы, а на губах — шэсць адростаў-вусікаў. Яны нібы шчыпікі, адсюль і назва рыбкі — шчыпоўка. Даўжыня ж яе ўсяго дзесяць-дванаццаць сантыметраў.

Таямнічая водная насельніца аддае перавагу адзіночнаму ладу жыцця, толькі сяды-тады ўтвараючы чародкі. Трымаецца каля берага, у месцах з пясчаным і

глеістым дном. Размнажаецца ўжо на другім-трэцім годзе жыцця. Нерастуе ў канцы мая, чэрвеня, калі вада дастаткова прагрэецца.

Падобна ўяну, шчыпоўка здольная прадчуваць змену надвор'я. І калі яе ўтрымліваць у акварыуме, дык яна стане вам надзейным барометрам. За некалькі гадзін да навальніцы рыбка пачынае кідацца ад сценкі да сценкі, а літаральна перад самым пачаткам буры апускаецца на дно і наглуха зарываецца ў грунт.

І яшчэ адна цікавая біялагічная асаблівасць: шчыпоўка ў пэўнай меры можа дыхаць... жыватом. Здольнасць да кішэчнага дыхання таксама лёгка прыкмеціць у акварыуме. Калі ў вадзе адчуваецца недахоп кіслароду, рыбка тут жа падплывае да паверхні і захоплівае роўкам паветра.

Харчуецца шчыпоўка рознымі дробнымі прыроднымі арганізма-

кія, французскія, грэчаскія, ірландскія... Але ўсё па-беларуску. Нават афрыканская "Кутата-мутата"

Паверце, неверагодна гучыць беларуская мова з выразным азербайджанскім або мангольскім акцэнтам, але Лявон Вольскі цудоўна спраўляецца з этнічным каларытам спеваў, толькі ўмацоўваючы тым самым парадыйны каларыт альбому. А парадзіруюцца тут і Джо Дасэн ("Абсэнт"), і ансамбль "Орэро" ("Грузінская песня") і Паллад Бюль-Бюль-аглы ("Усходняя ноч"), і ВІА "Ялла" ("Савецкае шампанскае").

Асобна трэба сказаць пра мастацкую аздабу выдання. Пры ўдзеле знакамітага Міхала Анемпадыстава яе зрабіла Алена Дашкевіч, дэталёва прамалюваўшы кожную песню ў багатым 20-старонкавым буклеце. Выданне зроблена ў лепшых савецкіх традыцыях, і многія каментатары называюць яго найлепшым музычным сувенірам з Беларусі для замежных гасцей.

Зрэшты, і самі беларусы з задавальненнем слухаюць каларытныя мелодыі, душой адгукваюцца на сакавіты гумар, падпяваюць на канцэртах найбольш упадабаныя песні. У выдавецкіх структурах ідуць цяпер перамовы аб дадатковым паўторы CD-выдання і выпуску "народнай серыі" на касетах.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА

мам. Паядае жучкоў, чарвячкоў, лічынак. Трапляюцца ў рацыёне і водарасці. Адным словам, усё, што ёй пад сілу, ідзе на корм.

З-за невялікіх памераў прамысловага значэння шчыпоўка не мае. Затое цудоўны аб'ект для назірання ў акварыуме. Выкарыстоўваюць яе ў якасці насады пры лоўлі буйнейшай рыбы. У месцах, дзе шчыповак шмат, з іх вараць юшку, смажаць з цыбуляй на алеі.

Вячаслаў СТОМА
натураліст-даследчык

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчынікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

Паціць рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны Індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 093 экз. Заказ 2110. Падпісана да друку 16. 9. 2002 г. У 12.00.

Газета набрана і зварстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку»
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).